

INDESTRUCTIBILĂ RELATIE TURISM - DEZVOLTARE DURABILĂ

THE INDESTRUCTIBLE RELATIONSHIP BETWEEN TOURISM AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Conferențiar univ. dr. **Puiu NISTOREANU**
Academia de Studii Economice, București. România

Abstract

The sustainable development in tourism is a necessity, taking into account the fact that the economy and the environment are facets of the same coin, in other words, the two are strongly linked and interdependent. The place of tourism in the sustainable development is given by its role as an industry which sells the physical and human environment as its products. Of course the tourism is one of the industries which has to get involved in the sustainable development, as an industry of resources, dependent of nature's endowment and of the cultural heritage of each society; the tourism sells these resources as a part of its product, and, in the same time, shares certain resources with other users, including the local population. The sustainable tourism develops the idea of satisfying the current tourists and the touristic industry, and in the same time, of protecting the environment and opportunities for the future. We take into consideration satisfying all the economical, social and esthetical needs of the actors in tourism while maintaining the cultural and ecological integrity, the biologic diversity and all that supports life.

Key words: biologic diversity, sustainable development, tourism.

JEL classification: F42, L83, O19, Q01.

Turismul reprezintă una dintre cele mai mari industrii ale lumii și în același timp unul dintre cei mai importanți factori de dezvoltare economică globală. Statisticile precizează ca unul din cincisprezece angajați lucrează în domeniul turistic, aproximativ 112 milioane de oameni din întreaga lume fiind implicați în acest sector (The World Travel and Tourism Council/2005).

În condițiile în care este tot mai evidentă relația dintre turism și dezvoltarea durabilă a societății omenesci, înțelegem cu mai mare ușurință preocupările pentru prezervarea valorilor naturii, cu precădere ale peisajului și ambientului. Încă din anul 1991, profesorul Hans Kueng (Universitatea Tuebingen) afirma că: „*dacă vom continua să tratăm natura ca și până acum, ne vom periclita existența viitoare. Trăim în prezent într-o eră postsocialistă și postcapitalistă, iar economia viitoare va fi cu siguranță una socială și ecologică*”.

1. TURISM ȘI DURABILITATE

Conceptul de dezvoltare turistică durabilă, o noțiune dezbătută de peste douăzeci de ani, este menit să contracareze amenințările managementului deficitar din domeniul turismului. În anul 1991, în urma colaborării dintre Uniunea Internațională de Conservare a Naturii (U.I.C.N.), Federația Mondială pentru Ocrotirea naturii (W.N.F.) și Federația Europeană a Parcurilor Naturale și Naționale (P.N.A.B.E.), s-a definit conceptul de turism durabil ca dezvoltarea tuturor formelor de turism, a unui management și marketing turistic care să respecte integritatea naturală, socială și economică a mediului, cu asigurarea păstrării resurselor naturale și culturale și pentru generațiile viitoare. (Neacșu Nicolae, 1999)

Conform altei definiții date de Comisia Mondială de Mediu și Dezvoltare, „*dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care corespunde nevoilor prezentului fără să compromită abilitatea generațiilor viitoare de a-și îndeplini propriile nevoi*”.

Economistul finlandez Malasko explica mai pe larg această noțiune: „*dezvoltarea umană este ecologic durabilă în relație cu mediul dacă intervențiile și efectele impuse de activitățile umane, fie ele economice, tehnologice, sociale sau culturale, nu alterează rata schimbării naturii și ecosistemelor într-un fel necontrolabil de natură sau într-o formă ireversibilă din punct de vedere al generațiilor viitoare*”.

Principiile turismului durabil

Principiile majore de dezvoltare durabilă a turismului sunt:

- Mediul are o valoare durabilă, care este deosebit de mare pentru turism; de el trebuie să se bucure și generațiile viitoare;
- Turismul trebuie văzut ca o activitate pozitivă de care să beneficieze mediul ambiant, comunitățile locale și vizitatorii;
- Relația dintre mediu și turism poate fi dezvoltată astfel încât mediul să susțină activitatea turistică pe termen lung, dezvoltarea turismului la rândul său, nu trebuie să ducă la degradarea mediului;
- Dezvoltarea activității de turism trebuie să respecte caracteristicile locului unde se desfășoară (ecologice, sociale, economice, culturale);

▪ Scopul dezvoltării turismului trebuie să fie întotdeauna echilibrarea nevoilor turiștilor cu cele ale destinațiilor și gazdelor acestora.

Industria turistică, guvernele, autoritățile responsabile cu protecția mediului și organismele internaționale trebuie să respecte aceste principii și să concluzioneze pentru punerea lor în practică.

În literatura de specialitate întâlnim **trei principii majore de dezvoltare durabilă:**

▪ *Durabilitatea ecologică* – este cea ce asigură o dezvoltare suportabilă cu menținerea tuturor proceselor ecologice esențiale, în special a diversității resurselor biologice;

▪ *Durabilitatea socială și culturală* – garantează o dezvoltare economică favorabilă membrilor societății compatibilă cu cultura, cu valorile de cultură și civilizație existente, cu păstrarea identităților comunitare;

▪ *Durabilitatea economică* – are un rol important în asigurarea unei dezvoltări economice eficiente, resursele fiind astfel gestionate încât să existe și în viitor.

Durabilitatea economică a turismului se definește ca un model de dezvoltare care asigură:

▪ Ameliorarea calității vieții în așezările umane care primesc turiști;

▪ Posibilitatea de a oferi vizitatorilor experiențele de primă calitate;

Păstrarea calității mediului ambiant, element esențial pentru vizitatori și gazde.

2. TURISMUL DURABIL O DATORIE FAȚĂ DE GENERAȚIILE URMĂTOARE

Industria turismului a acceptat conceptul de dezvoltare durabilă și a adoptat noțiunea de turism durabil. Astfel turismul durabil dezvoltă ideea satisfacerii turiștilor actuali și a industriei turistice, și în același timp, a protejării mediului și a oportunităților pentru viitor. Se are în vedere satisfacerea tuturor nevoilor economice, sociale, estetice, etc., ale actorilor din turism, menținându-se integritatea culturală, ecologică, diversitatea biologică și toate schemele ce susțin viața.

Locul turismului în dezvoltarea durabilă este logic dat de rolul său de industrie care vinde mediul fizic și uman ca produs al său. Turismul este una din industriile care trebuie să se implice în dezvoltarea durabilă, ca industrie a resurselor, dependentă în înzestrarea naturii și de moștenirea culturală a fiecărei societăți; turismul vinde aceste resurse ca parte a produsului sau, și, în același timp, împarte anumite resurse cu alți utilizatori, inclusiv populația locală.

Dezvoltarea durabilă în turism, este o necesitate, având în vedere că economia și mediul sunt fețe ale aceleiași monede, cu alte cuvinte, cele două sunt strâns legate și interdependente.

Lucrul esențial pentru dezvoltarea durabilă îl reprezintă respectul pentru interesele generației

viitoare. Ideea centrală care stă la baza dezvoltării durabile este aceea de a nu epuiza resursele de care ai nevoie. În sprijinul celor spuse mai sus amintim și cuvintele lui Lester Brown: „*nu am moștenit pământul de la părinții noștri, îl împrumutăm de la copiii noștri*” (Brown R. Lester, 2004). Astfel întreaga mișcare de combatere a poluării, de luptă contra secăturii resurselor, de apărare a varietății biosferei, de cruțare a speciilor, de salvare a planetei, s-a bazat pe o serie de valori noi ce oglindesc o nouă mentalitate culturală în raport cu natura, îmbrățișată în special de generația tânără.

Oricâte definiții ale conceptului de dezvoltare durabilă a turismului s-au dat și se vor da, de către organizațiile și asociațiile de profil, esențialul este același: ocrotirea și întreținerea resurselor de care avem nevoie cu toții, resurse care ne țin practic în viață și care asigură în același timp viața generațiilor viitoare.

Aflată în atenția tuturor, dezvoltarea durabilă a turismului înseamnă confruntarea cu faptul că cercetările de îmbunătățire a calității vieții prezintă o constantă inerentă existența unei limite la care populația umană și activitatea planetei noastre se pot împotrivi.

Această teorie dă naștere unor provocări și unor ocazii unice pentru industria turismului:

➤ Activitatea de turism, condusă în mod corespunzător, poate fi o forță puternică în ceea ce privește conservarea mediului și a moștenirii culturale;

➤ Când se desfășoară sub forma ecoturismului, turismul durabil poate deveni un cult pentru turiști;

➤ Cererea turistică este proporțională cu calitatea mediului înconjurător al destinației turistice;

➤ Turismul duce la creșterea populației din zonele de destinație;

Adesea, turismul este considerat activitatea ce protejează mediului rural mai mult decât alte industrii consumatoare de resurse ca mineritul, construcțiile, etc.

Asupra mediului turismul poate avea un impact pozitiv și unul negativ, direct sau indirect, tangibil sau intangibil.

Pentru a aborda și a înțelege foarte bine aceste perspective și impactul lor este necesară o grupare a factorilor implicați:

➤ Factori ecologici, în particular flora, fauna și ecosistemul;

➤ Factori fizici, în particular, resursele naturale, spațiul și facilitățile;

➤ Factori culturali, în particular, tradițiile, limba, religia, obiceiurile, cultura;

➤ Factori sociali, priviți din două puncte de vedere:

• Din punct de vedere al gazdelor – cuprind totalitatea factorilor ce corespund nivelului de trai al acestora;

• Din punct de vedere al vizitatorului – cuprind totalitatea factorilor ce definesc nivelul de viață și experiența acestuia.

Avantajele promovării unui turism durabil din punctul de vedere al protejării mediului înconjurător reies în următoarele aspecte:

➤ Turismul durabil favorizează utilizarea rentabilă a terenurilor cu randament agricol scăzut;

➤ Turismul durabil favorizează înțelegerea efectelor pe care le au activitățile de turism asupra mediului natural, cultural și uman;

➤ Turismul durabil orientează realizarea unor dotări și instalații de agrement care aduc beneficii populației locale și contribuie astfel cu fonduri la conservarea unor situri arheologice, a unor clădiri și vestigii arheologice;

➤ Turismul durabil respectă și asigură cerințele de protecție a mediului, dovedind astfel cât de importante sunt resursele naturale și cele culturale – istorice pentru creșterea bunăstării economice și sociale ale comunităților locale.

3. MOMENT DE RĂSCRUCE

În cadrul Conferinței Globale pentru Afaceri și Mediul Înconjurător, care și-a desfășurat lucrările la Vancouver (Canada) în anul 1992, un număr însemnat de specialiști din peste 60 de țări au făcut o prezentare a schimbărilor majore care au avut loc în sectorul industriei turistice în ultimii 10 ani. Aceste schimbări (Nistoreanu Puiu, 2003) au vizat toate aspectele prin care se poate aborda industria turismului și anume:

1. În domeniul comunicării și formării

Evaluarea rezultatelor pozitive din trecut în scopul stabilirii unor propuneri noi de dezvoltare durabilă cu transmiterea prin intermediul organismelor naționale și internaționale a proiectelor și experiențelor pozitive;

Elaborarea pentru industria turistică a unor coduri de practică, a standardelor pentru creditul de mediu, în vederea atenuării impacturilor;

Realizarea unei atitudini deschise în rândul angajaților firmelor de turism și a populației locale față de problemele de mediu;

Influențarea motivațiilor de călătorie și a cererii turistice prin aplicarea codurilor de etică turistică, printr-o mai bună informare a turiștilor și prin lărgirea ofertei.

2. În domeniul cercetării și tehnologiei

Asigurarea unui management tehnic și practic al circulației turistice în vederea protejării echilibrului ecologic și evitarea degradării mediului;

Realizarea unei bănci de date și a unei monitorizări prin indicatori specifici, în condițiile protejării mediului care să sprijine noile decizii de planificare și dezvoltare a industriei și care să evidențieze noile oportunități;

Identificarea acelor resurse culturale și naturale, cu valențe turistice;

Stabilirea cererii turistice viitoare și compararea acesteia cu capacitățile ofertei de a o asigura;

Tehnologiile performante sunt utilizate pentru proiectarea aceluși turism receptiv la problemele mediului ambiant prin aplicarea unor soluții arhitecturale de inginerie a construcțiilor în conformitate cu specificul zonei respective și fără afectarea mediului.

3. În ceea ce privește legislația, reglementările și politicile

Pentru implementarea turismului durabil este necesară realizarea instituțiilor și a unui cadru necesar specific;

Mobilizarea sectoarelor industriei turistice în vederea practicării unui turism durabil în concordanță cu cerințele de mediu;

Asigurarea protecției și conservării resurselor turistice de bază.

4. În domeniul economic – financiar

Obținerea unor beneficii din marketingul de mediu, prin vânzarea unor produse turistice compatibile cu valoarea acestora;

Includerea în încasările percepute pentru activități turistice a costului mediu în ideea că poluatorii vor trebui să suporte o serie de taxe legate de formele de poluare prin care să contribuie indirect la conservarea mediului ambiant;

Utilizarea influenței pieței interne și internaționale în scopul identificării de noi piețe turistice, respectând cerințele de mediu și realizând parteneriate comune pentru punerea în practică a conceptului ecoturism, concept ce reprezintă elementul de susținere a turismului durabil.

5. Alte aspecte

Realizarea unor modele și proiecte care să sprijine dezvoltarea durabilă a turismului, cu prezentarea posibilităților de aplicare;

Practicarea în toate sectoarele care beneficiază de resurse naturale și culturale ale industriei turistice, a unei educații active de protecție vizând înțelegerea problemelor de mediu;

Stabilirea unor relații de colaborare cu toate sectoarele de activitate preocupate de protecția mediului (planificare regională, agricultura, silvicultura).

Constatăm ca toate aspectele prezentate au vizat relația turism – mediu. Mai mult ele au transmis, direct sau indirect, un mesaj: relația turism – mediu este nedistructibilă și, prin urmare, dezvoltarea sectorului ecoturistic poate asigura o bună gospodărire a acestor resurse; iar dezvoltarea unei zone turistice trebuie realizată concomitent cu păstrarea integrității ecologice a acesteia.

4. INDUSTRIA OSPITALITĂȚII ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ

La nivel global, grija față de mediul ambiant este în continuă creștere, atât la nivelul organismelor guvernamentale naționale, asociațiilor civice – neguvernamentale de protecție a mediului, în organismele internaționale, dar și în rândul operatorilor industriei turismului și călătoriilor.

Organismele internaționale guvernamentale ce acționează în sfera industriei turismului și a călătoriilor, cât și informațiile oferite de coloșii industriei ospitalității la nivel global (lanțuri hoteliere, lanțuri de restaurante, companii de evaluare de profil etc.) vin în întâmpinarea operatorilor industriei cu studii, analize, standarde de operare ecologică și de calitate, cât și cu recomandări care să ofere, în baza datelor și experiențelor culese la nivel global, regional sau național, soluții de operare “prietenoasă” a unităților hoteliere, restaurantelor și altor structuri de primire sau pregătire și servire a meselor, în context ecologic și profitabil.

Lanțurile hoteliere și de restaurante, deși au propriile politici de operare și de protecție a mediului ambiant, și în ciuda concurenței între ele din punct de vedere ecologic, toate își reunesc eforturile în ceea ce privește protecția mediului. În rândurile lor se află în derulare programe de protecție a mediului turistic–hotelier. Această stare de veghe din cadrul fiecărei unități turistice face parte din alertarea hotelierilor și restauratorilor față de cererea din ce în ce mai mare a consumatorilor de servicii turistice pentru oferte ecologice, “curate”. Mediul reprezintă în prezent, din ce în ce mai mult, o condiție a succesului în afaceri. (Nistoreanu Puiu, 2003)

5. PROTECȚIA MEDIULUI ÎN INDUSTRIA OSPITALITĂȚII

Fiecare unitate hotelieră trebuie să-și creeze propriile politici de protecție pro-activă a mediului ambiant, indiferent dacă face parte dintr-o companie puternică sau este o afacere de familie.

Politicile corporative respectiv cele ale lanțurilor hoteliere, naționale sau internaționale, nu pot să nu țină seama de zona de localizare a unității hoteliere, de climatul, condițiile specifice de operare, constrângerile legale din punct de vedere al politicilor de mediu din țara respectivă. Dacă aceste politici oficiale lipsesc, operatorii acestor corporații au datoria morală de a le introduce. Oricum, fiecare unitate hotelieră are identitatea ei, particularitățile ei și, de aceea, este necesar să se folosească creator și să se aplice concret informațiile despre mediul ambiant.

Experiențele pozitive de succes, trebuie să țină seama – în procesul aplicării lor în practica curentă – de legislația națională și de constrângerile la care sunt supuși în momentul dat, pentru a funcționa în

parametri de performanță, păstrând nealterat mediul ambiant și calitatea serviciilor oferite. Politica fiecărei unități trebuie să se bazeze și pe cererea reală a consumatorilor de servicii turistice, pe implicarea clienților în punerea în practică a acestor concepte – ca parte activă și conștientă – alături de personalul unității. Trebuie deci să se educe în permanență personalul și chiar clienții.

Politica de protecție a mediului urmată de un hotel trebuie urmărită în permanență alături de realizarea indicatorilor de încasări sau gradul de ocupare. Rezultatele se pot observa numai dacă se mențin standardele de operare, cu reducerea consumurilor nejustificate de: apă, energie sau combustibili; cu evacuarea resturilor menajere la canal. Rezultatele se mai pot observa și prin măsurare: raportarea consumurilor la alte perioade din trecut dar și la reacția clienților față de atitudinea “prietenoasă” cu mediul. (Nistoreanu Puiu, 2003)

În cadrul politicii de protecție a mediului înconjurător este necesar realizarea unui plan de punere în practică. Astfel, prima fază este cea a evaluării în care se stabilește în ce stadiu se găsește unitatea și localitatea. În a doua fază, cea a provocării, este necesară atragerea tinerilor lucrători, a celor care au rolul de control din partea agenției de protecție a mediului, a autorității publice locale, anunțarea presei locale și chiar centrale, implicarea filialelor locale, a asociațiilor profesionale din branșă. Următoarea etapă, acțiunea, necesită un plan simplu, cu obiective clare, care trebuie făcut cunoscut întregului colectiv.

Factorul cheie este implicarea managerilor. Ei trebuie să croiască planul de abordare a acestor politici, pot preîntâmpina reclamațiile prin decizii manageriale corecte și la timp, cei care pot să închidă risipa de resurse.

Este necesară stabilirea responsabililor de acțiuni, implicarea departamentului tehnic în urmărirea consumurilor, metodelor și căilor de reducere fără afectarea proceselor tehnologice normale și calitatea serviciilor. Totodată trebuie alocați și cheltuiți bani pentru înlocuirea acelor utilaje care, pe lângă consumuri neeconomice, pot pune în pericol și viața clienților.

Ultima etapă este analiza rezultatelor obținute. Urmărirea rezultatelor trebuie făcută periodic. Sunt necesare corectare erorilor sau depășirilor de consum, premiarea celor care sunt merituosi în punerea în practică a planului, lansarea planului pentru următoarea perioadă etc.

Politicile de protecție ecologică trebuie să aducă hotelierilor avantaje multiple; pe de o parte o creștere a volumului de afaceri, iar pe de altă parte reduceri însemnate în costurile de operare, adică un profit mai mare. Aceasta se traduce prin:

1. un consum mai mic și, în consecință, costuri mai mici (multe măsuri de protecția mediului sunt menite să reducă consumul de energie, apă,

materiale consumabile etc. servind, de asemenea, la reducerea costurilor de operare);

2. loialitatea clienților și o mai bună imagine publică (oaspeții hotelului sunt din ce în ce mai interesați de protecția mediului înconjurător; dacă se poate dovedi preocuparea pentru protecția mediului cât și pentru confortul lor, se câștigă respectul și loialitatea clienților; ei vor face publicitate hotelului);

3. atragerea și păstrarea unui personal devotat (dacă personalul observă preocuparea pentru protecția mediului, va avea sentimentul că este angajat de o companie mai înțelegătoare; aceasta va duce la creșterea motivației, a loialității și eficienței personalului, ceea ce determină o fluctuație mai mică a personalului);

4. avantaje pe termen lung (lucrându-se cu alți colegi din industrie și demonstrându-se o practică bună se va ajuta asigurarea protecției mediului înconjurător).

Realizările sunt obținute printr-o planificare riguroasă, cu obiective clare și o urmărire atentă a îndeplinirii acțiunilor, dar mai ales, datorită unei decizii de demarare a acțiunilor necesare protecției mediului.

Multe din rezultatele pozitive sunt obținute prin măsuri simple, fără a implica costuri deosebite. Altele sunt o combinație de măsuri simple și costuri relativ reduse, dar și măsuri de investiții – cu costuri relativ mari, însă rambursate înainte de termenul prevăzut prin economiile realizate prin:

- consumuri reduse de energie, combustibili, apă și taxe de gospodărie comunală reduse (pentru deversări de efluenți/ape menajere tratate);

- colectare deșeuri compactate și reduse ca volum, vânzarea deșeurilor reciclabile – hârtie, cartoane, sticle, doze de aluminiu, lemn de la europaleți și ambalaje etc.

Oricare din aceste demersuri sau combinații de măsuri simple cu investiții relativ costisitoare aduc beneficii companiilor sau unităților operative.

În toată lumea, hotelurile și restaurantele, indiferent de localizarea lor, gradul de confort sau specific, natura clienților etc. consumă cantități importante de resurse, pentru a satisface cererea consumatorilor și pentru a menține standardele de operare.

Resursele consumate în industria ospitalității sunt variate (IHRA & UNEP – Pachet de măsuri ecologice pentru hoteluri, editat de PHARE și Ministerul Turismului, 1995):

- ❖ materialele de construcții utilizate pentru realizarea acestor obiective – noi sau renovate;

- ❖ resursele energetice (energie electrică primită prin rețeaua națională sau produsă pe loc, în zonele și localitățile izolate; combustibilii fosili – de obicei gaz metan și combustibilii lichizi); resurse

utilizate pentru încălzirea unităților, prepararea apei calde menajere, funcționarea tuturor instalațiilor, echipamentelor, iluminat, comunicații etc.;

- ❖ apă: care poate fi potabilă sau nu;

- ❖ echipamente și instalații înglobate în construcțiile propriu-zise, pentru a conferi destinația de furnizor de servicii: hoteliere, de alimentație, catering etc.;

- ❖ materiale și dotări necesare operării curente: mobilier, lenjerie, veselă, tacâmuri, detergenți, materiale de curățenie, materiale publicitare etc.;

- ❖ alimente, băuturi, ingrediente, produse semiconservate etc.

Cantitățile de resurse consumate depind de o serie de factori, între care amintim câțiva:

- localizarea unității respective, oraș, stațiune turistică, de-a lungul unor căi de transport rutier, naval sau feroviar;

- accesibilitatea la resurse (furnizarea de apă din apropiere sau prin aducțiuni lungi și costisitoare; rețea de transport energie sau energie electrică creată de generatoare cu combustibili lichizi sau gaz metan);

- dotările tehnologice ale unității (echipamente cu consumuri reduse, reciclare apă pentru alte utilizări, stații de tratare a apei potabile, iluminat prin becuri și lămpi economicoase);

- nivelul de "conștiință ecologică" al lucrătorilor respectivelor unități și programelor de economisire aplicate;

- nivelul de prețuri sau tarife ale resurselor consumate, care pot, deseori, să inhibe consumul neeconomic și să oblige la măsuri de economisire, fără a dauna însă calității serviciilor.

Raporturile cu terții: furnizorii ai industriei, constructori, proiectanți și arhitecți, firme de întreținere curentă etc. trebuie să fie orientate spre achiziții ecologice, nu numai din punct de vedere al industriei hoteliere, dar mai ales din punctul de vedere al clienților.

BIBLIOGRAFIE:

1. Brown R. Lester, (2004) – "Starea lumii", Ed. Tehnică, București
2. Neacșu Nicolae, (1999) – "Turismul și dezvoltarea durabilă", Ed. Expert, București
3. Nistoreanu Puiu, (2003) – *Ecoturism și turism rural*, Editura ASE, București
4. * * * - IHRA & UNEP – Pachet de măsuri ecologice pentru hoteluri, editat de PHARE și Ministerul Turismului, 1995
5. * * * - The World Travel and Tourism Council/2005